

גר קטן - בין גדלות ישראל וגדלות בן נח

א. תלמוד בבלי כתובות יא.

אמר רב יוסף: הגדילו - יכולין למחות. איתביה אביי: הגיורת, והשבוייה, והשפחה, שנפדו ושנתגייירו ושנשתחררו פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד - כתובתן מאתים; ואי ס"ד הגדילו יכולין למחות, יהבינן לה כתובה דאזלה ואכלה בגיורת? לכי גדלה. לכי גדלה נמי ממחייא ונפקא! כיון שהגדילה שעה אחת ולא מיחתה, שוב אינה יכולה למחות.

ב. תוספות שם

ותימה דהא זכייה הוי מטעם שליחות דכיון דזכות הוא לו אנן סהדי דעביד ליה שליח כדמוכח בפ"ק דב"מ (דף יב.) גבי חצר משום יד איתרביא ולא גרע משליחות וא"כ היאך זכין לקטן והלא אין שליחות לקטן כדאמרין באיזהו נשך (שם עא:) ועוד דאכתי עובד כוכבים הוא ואמר' התם דקטן דאתי לכלל שליחות אית ליה זכייה מדרבנן עובד כוכבים דלא אתי לכלל שליחות אפילו זכייה מדרבנן לית ליה ונראה לר"י דהכא נמי דזכין לו מדרבנן כדאמרין התם דקטן אית ליה זכייה מדרבנן ואף על גב דאכתי עובד כוכבים הוא הא אתי לכלל שליחות א"נ כיון דבהך זכייה נעשה ישראל הוה ליה כישאל גמור לעניין זכייה וכו' והא דאמר' בריש בן סורר (סנהדרין דף סח: ושם) גבי גזל הגר אם אין לאיש גואל איש אתה צריך לחזור אחריו אם יש לו גואל אבל קטן אי אתה צריך לחזור אחריו כו' משכחת לה גר קטן מן התורה במעוברת שנתגיירה כדאמר' בפרק הערל (יבמות דף עח. ושם) עובדת כוכבים מעוברת שנתגיירה בנה אין צריך טבילה והוי גר מן התורה דישאל גמור הוא ואית ליה ממון מן התורה כגון שירש את אמו ואי אתה צריך לחזור עליו שאין לו יורשין שאינו מוליד ואחיו מן האם אין יורשין אותו.

ג. רמב"ם הלכות מלכים פרק ט

ט. בן נח חייב על הגזל, בין שגזל עכו"ם בין שגזל ישראל, ואחד הגזול או הגונב ממון או גונב נפש, או הכובש שכר שכיר וכיוצא בו, אפילו פועל שאכל שלא בשעת מלאכה, על הכל הוא חייב, והרי הוא בכלל גזלן, מה שאין כן בישראל, וכן חייב על פחות משוה פרוטה, ובן נח שגזל פחות משוה פרוטה ובא אחר וגזלה ממנו, שניהן נהרגין עליה. י. וכן חייב על אבר מן החי, ועל בשר מן החי בכל שהוא, שלא ניתנו השיעורין אלא לישראל בלבד, ומותר הוא בדם מן החי.

ד. רמב"ם הלכות מלכים פרק י הלכה ב

בן נח שאנסו אנס לעבור על אחת ממצותיו, מותר לו לעבור, אפילו נאנס לעבוד ע"ז עובד, לפי שאינן מצווין על קדוש השם, ולעולם אין עונשין מהן לא קטן ולא חרש ולא שוטה לפי שאינן בני מצות.

ה. רש"י נזיר כט:

ור' יוסי ברבי יהודה סבר מופלא הסמוך לאיש מדאורייתא - נדרי מעליא הוו וכיון דמדאורייתא נפיק ליה מרשותיה דאב תו לא חיילי עלויה נדרי דאב איש הוי מבן י"ג שנה ולא בפחות שלא מצינו בכל התורה שיהא קרוי איש בפחות מבן י"ג אבל בבן י"ג מצינו שקראו הכתוב איש כדכתיב (בראשית לד) ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי איש חרבו וגמירי שמעון ולוי בהיה שעתא בני י"ג שנה הוו והרוצה לחשוב יצא ויחשוב.

ו. שו"ת הרא"ש כלל טז סימן א

וששאלת מאין לנו דבן י"ג שנה ויום אחד הוא בר עונשין אבל פחות מכן לא, דע כי הל"מ =הלכה למשה מסיני= הוא והוא בכלל שיעורין חציצין ומחיצין שהן הלכה למשה מסיני, דשיעור וקצבה לכל דבר נתן למשה בעל פה. וכן ההיא דבת שלש ביאתה ביאה פחות מכן לא. וכן בן ט' ביאתו ביאה ולא פחות. וכן סריס שהוא קטן עד כ' שנה הוא אז גדול אם נולדו בו סימני סריס ואם לא נולדו בו סימני סריס הוא קטן עד ל"ו שנה. כל אלו הלכה למשה מסיני הן. נאם אשר בן ה"ר יחיאל ז"ל.

ז. תלמוד בבלי נדה מה.

ת"ר, מעשה באשה אחת שבאת לפני ר"ע, אמרה לו: ר', נבעלת בתוך שלש שנים, מה אני לכהונה? אמר לה: כשרה את לכהונה. אמרה לו: רבי, אמשול לך משל, למה הדבר דומה - לתינוק שטמנו לו אצבעו בדבש, פעם ראשונה ושניה - גוער בה, שלישיית - מצצה. אמר לה: אם כן - פסולה את לכהונה. ראה התלמידים מסתכלים זה בזה אמר להם למה הדבר קשה בעיניכם [אמרו ליה]: כשם שכל התורה הלכה למשה מסיני, כך פחותה מבת שלש שנים - כשרה לכהונה הלכה למשה מסיני. ואף רבי עקיבא לא אמרה אלא לחדד בה את התלמידים.

ח. רמב"ם מלכים פרק ט הלכה ו

בן נח חייב על מפותת אביו ואנוסת אביו היא אמו מכל מקום, וחייב על אשת אביו אפילו לאחר מיתת אביו, וחייב על הזכור בין קטן בין גדול ועל הבהמה בין קטנה בין גדולה, והוא נהרג לבדו, ואין הורגין את הבהמה, שלא נצטוו בהריגת בהמה אלא ישראל.

ט. כסף משנה שם

וחייב על הזכור וכו'. שם (דף נ"ד:) ת"ר זכור לא עשו בו קטן כגדול בהמה עשו בה קטנה כגדולה ופירש רב ותניא כוותיה דהכי קאמר זכור לא עשו ביאה פחות מבן תשע כבן תשע שאינו חייב עליו עד שיהא בן ט' ואפשר לומר שכוונת רבינו להשוות בן נח לישראל בדין הזכור כשם שהשוה אותו בדין הבהמה. ומה שכתב וחייב על הזכור בין קטן בין גדול כלומר קטן מבן י"ג גדול בן י"ג או שאע"פ שבבהמה דינו שוה לשל ישראל בזכור דינו חלוק משל ישראל ואפילו על פחות מבן תשע חייב ואם זאת כוונתו צ"ע מהיכא מפיק לה:

י. קרית ספר שם

ועל הזכר ועל הבהמה חייב בין קטנים בין גדולים דדוקא בישראל הוא דילפי' דקטן פחות מבן ט' אין נהרגין עליו.

יא. רדב"ז שם

וחייב על הזכור וכו'. וישראל אינו חייב עד שיהיה הנשכב בן תשע שנים ויום אחד ונראה טעמו של דבר דבישראל כתיב לא תשכב ואין שכיבה לבן תשע אבל בב"נ כתיב ודבק ולא בזכור וכל שנדבק עם הזכור נהרג עליו:

יב. תלמוד בבלי חולין לג.

תניא דלא כרב אחא בר יעקב: הרוצה לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה, חותך כזית בשר מבית השחיטה ומולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה, וממתין לה עד שתצא נפשה ואוכלו, אחד עובד כוכבים ואחד ישראל מותרין בו. מסייע ליה לרב אידי בר אבין, דאמר רב אידי בר אבין אמר ר' יצחק בר אשיאן: הרוצה שיבריא, חותך כזית בשר מבית שחיטתה של בהמה ומולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה, וממתין לה עד שתצא נפשה, אחד עובד כוכבים ואחד ישראל מותרין בו:

יג. תוספות שם

וא"ת דבפרק גיד הנשה (לקמן דף קב.) דפליגי אם נוהג אבר מן החי בטמא ואמרינן מחלוקת בישראל אבל בבני נח דברי הכל מוזהרין על הטמא כטהורין בשלמא לרבנן אף על גב דאין ישראל מוזהר על אבר מן החי דטמא מ"מ אסיר ליה משום טמא ולא אשכחתי דלישראל שרי ולעובד כוכבים אסור אלא לר' מאיר דאמר דאין נוהג אלא בבהמה טהורה בלבד והא איכא אבר מן החי דחיות ועופות הטהורין דלישראל שרי ולעובד כוכבים אסור וכי תימא דלא חיישינן כיון דסתם אבר מן החי אסור לישראל א"כ מאי פריך התם בפ' ארבע מיתות (סנהדרין דף נט.) מגזל דפחות משהו פרוטה וי"ל דמכל מקום אבר מן החי דידהו אסור משום דבעיא שחיטה אף על גב דעובד כוכבים אסור במשהו בשר וגידים ועצם וישראל לא מיתסר אלא בכזית בשר הא אמר ר' יוחנן דחצי שיעור אסור מן התורה.

יד. תוספות הרא"ש כתובות יא.

וא"ת קשה מהא דאמרינן בפרק בן סורר ומורה דבעי לאוכוחי דקטן אינו מוליד מגזל הגר מדכתיב ואם אין לאיש גואל גדול אתה צריך לחזור אחרינו אם יש לו גואלים קטן אי אתה צריך לחזור עליו והיכי משתעי קרא בגר קטן הא מן התורה אינו יכול להתגייר, וי"ל דמשכחת לה כגון שנתגיירה אמו מעוברת דמהניא טבילתה לעובר דהיינו רביתה כדאמרינן בהערל מעוברת שנתגיירה בנה אין צריך טבילה.

טו. תלמוד בבלי נזיר סב.

אי הכי איש כי יפליא נדר בערכך, בערכין למה ליה? מכדי האיתקש ערכין לנדרים, דאמר קרא: איש כי יפליא נדר בערכך, והתניא גבי נדרים: איש - מה ת"ל? איש איש - לרבות את העובדי כוכבים שהן נודרים נדרים ונדבות כישראל, איש כי יפליא בערכין למה ליה? אלא האי איש מיבעי ליה: לאיתויי מופלא סמוך לאיש. הניחא למ"ד: מופלא סמוך לאיש דאורייתא, אלא למ"ד: דרבנן, איש כי יפליא למה ליה? לאיתויי מופלא סמוך לאיש דעובד כוכבים.

טז. פסקי רי"ד כתובות יא.

אמ' רב יוסף ואם הגדילו יכולין למחות. פי' יכולין לומר אי איפשינו להיות גרים, וחוזרין לשיאורן, ואין לנו לעונשן בב"ד ואפילו ידינו תקיפה, ואם קידש אשה משמיחה אינה צריכה גט להיות כישראל משומד. ודוקא שלא הגיעו לכלל שתי שערות, אבל אם הגדילו ולא מיחו שוב אין יכולין למחות, ואם מיחו הרי הם כישראל משומד וקידושו קידושין. והגדילו דרב יוסף לאו דוקא שבאו לכלל עונשין אלא שבאו לכלל דעת ועדין לא באו לכלל עונשין.

יז. תוספות סנהדרין סה:

וא"ת והיאך נתגייר כי אמרינן נמי דקטן אית ליה זכייה מדאורייתא ה"מ ישראל אבל עובד כוכבים אמרינן באיזהו נשך (ב"מ דף עב.) דכיון דלא אתי לכלל שליחות לית ליה זכייה אפי' מדרבנן ומיהו הא לאו קושיא היא דא"כ תיקשי לן כל גרים היאך מטבילין אותן אלא כיון דזכייתו וידו באין כאחד שאני אבל אי קטן לית ליה זכייה מדאורייתא ודאי קשה היאך נתגייר.

יח. חדושי הרשב"א כתובות יא.

מאי קמ"ל זכין לאדם שלא בפניו. ואף על גב דקיי"ל שאין זכין לגוי כדאיתא בפ' איזהו נשך (ע"א א'), הכא שאני שגירותו וזכותו באין כאחד, וכן מצינו לאבותינו בסיני שזכו גדולים לקטנים.

יט. חדושי הריטב"א שם

וא"ת והא גוי אפילו היה גדול אין לו זכייה מן התורה מיהת לדברי הכל וכדאיתא בפרק איזהו נשך (ע"א ב'), תירצו בתוספות דהכא גירותו וזכייתו באין כאחד כההיא דאמרינן במסכת גיטין (ע"ז ב') גיטו וידו באין כאחד.

כ. תלמוד בבלי גיטין עז:

ההוא שכיב מרע דכתב לה גיטא לדביתהו בהדי פניא דמעלי שבתא, ולא הספיק למיתביה לה, למחר תקף ליה עלמא, אתו לקמיה דרבא, אמר לה: זילו אמרו ליה ליקניה גיהלה לההוא דוכתא דיתבי ביה גיטא, ותיזיל איהי ותיחוד ותפתח ותחזיק ביה, דתנן: נעל, גדר, פרץ כל שהוא - הרי זו חזקה. אמר ליה רב עיליש לרבא: מה שקנתה אשה קנה בעלה! איכסיף. לסוף איגלי מילתא דארוסה הואי, אמר רבא: אם אמרו בנשואה יאמרו בארוסה? הדר אמר רבא: לא שנא ארוסה ולא שנא נשואה, גיטה וחצירה באין כאחד.

כא. תלמוד בבלי גיטין כ

אמר רב חסדא: יכילנא למיפסלינהו לכולי גיטי דעלמא. אמר לי' רבא: מאי טעמא? אילימא משום דכתיב וכתב, והכא איהי קא כתבה ליה, ודילמא אקנויי אקנו ליה רבנן! ואלא משום דכתיב ונתן, והכא לא יהיב לה מידי, דלמא נתינת גט היא! תדע, דשלחו מתם: כתבו על איסורי הנאה - כשר, גופא, שלחו מתם: כתבו על איסורי הנאה - כשר. אמר רב אשי, אף אנן נמי תנינא: על העלה של זית! דילמא שאני עלה של זית, דחזי לאיצטרופי. תניא, רבי אומר: כתבו על איסורי הנאה - כשר. נפק לוי דרשה משמיה דרבי ולא קלסוה, משמיה דרבים וקלסוה. אלמא הלכתא כותיה. וכו' ת"ר: הרי זה גיטך והנייר שלי - אינה מגורשת, על מנת שתחזירי לי את הנייר - הרי זו מגורשת.

כב. רמב"ם הלכות מלכים פרק י הלכה ג

בן נח שנתגייר ומל וטבל ואחר כך רצה לחזור מאחרי ה' ולהיות גר תושב בלבד כשהיה מקודם, אין שומעין לו, אלא יהיה כישראל לכל דבר או יהרג, ואם היה קטן כשהטבילוהו בית דין, יכול למחות בשעה שיגדיל ויהיה גר תושב בלבד, וכיון שלא מיחה בשעתו שוב אינו מוחה אלא הרי הוא גר צדק, לפיכך אם בא ישראל על קטנה שהטבילוהו בית דין, כסף כתובתה או קנס אונס או מפתה יהיה הכל תחת יד בית דין עד שתגדיל ולא תמחה בגירות, שמא תטול ותגדיל ותמחה ונמצאת זו אוכלת בגיותה מעות שאין לה זכות בהן אלא בדיני ישראל.

כג. רמב"ם הלכות עבודה זרה פרק י הלכה ב

מכאן אתה למד שאסור לרפאות עכו"ם אפילו בשכר, ואם היה מתיירא מהן או שהיה חושש משום איבה מרפא בשכר אבל בחנם אסור, וגר תושב הואיל ואתה מצווה להחיותו מרפאים אותו בחנם.

כד. רמב"ם הלכות מלכים פרק י הלכה יב

וכן יראה לי שנוהגין עם גרי תושב בדרך ארץ וגמילות חסדים כישיראל, שהרי אנו מצווין להחיותן שנאמר לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה, וזה שאמרו חכמים אין כופלין להן שלום בעכו"ם לא בגר תושב, אפילו העכו"ם צוו חכמים לבקר חוליהם, ולקבור מתייהם עם מתי ישראל, ולפרנס ענייהם בכלל עניי ישראל, מפני דרכי שלום, הרי נאמר טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו, ונאמר דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום.

כה. רמב"ם הלכות מלכים פרק ח הלכה יא

כל המקבל שבע מצות ונוזהר לעשותן הרי זה מחסידי אומות העולם, ויש לו חלק לעולם הבא, והוא שיקבל אותן ויעשה אותן מפני שצוה בהן הקדוש ברוך הוא בתורה והודיענו על ידי משה רבינו שבני נח מקודם נצטוו בהן, אבל אם עשאן מפני הכרע הדעת אין זה גר תושב ואינו מחסידי אומות העולם ולא מחכמיהם.

כו. רמב"ם הלכות עבודה זרה פרק י

ה. מפרנסים עניי עובדי כוכבים עם עניי ישראל מפני דרכי שלום, ואין ממחין בידי עניי עובדי כוכבים בלקט שכחה ופאה מפני דרכי שלום, ושואלים בשלומם ואפילו ביום חגם מפני דרכי שלום, ואין כופלין להן שלום לעולם, ולא יכנס לביתו של עובד כוכבים ביום חגו לתת לו שלום, מצאו בשוק נותן לו שלום בשפה רפה ובכבוד ראש. ו. אין כל הדברים האלו אמורים אלא בזמן שגלו ישראל לבין העובדי כוכבים או שיד עכו"ם תקיפה על ישראל אבל בזמן שיד ישראל תקיפה עליהם אסור לנו להניח עובדי כוכבים בינינו, ואפילו יושב ישיבת עראי או עובר ממקום למקום בסחורה לא יעבור בארצו אלא עד שיקבל עליו שבע מצות שנצטוו בני נח שנאמר לא ישבו בארצך אפילו לפי שעה, ואם קבל עליו שבע מצות הרי זה גר תושב, ואין מקבלין גר תושב אלא בזמן שהיובל נוהג אבל שלא בזמן היובל אין מקבלין אלא גר צדק בלבד.

כז. תלמוד בבלי סנהדרין סה:

דאמר רבה: קטן אינו מוליד, שנאמר ואם אין לאיש גאל, וכי יש לך אדם בישראל שאין לו גואל? אלא בגזל הגר הכתוב מדבר, ואמר רחמנא: איש, איש אתה צריך לחזור עליו אם יש לו גואלין ואם לאו. קטן - אי אתה צריך לחזור עליו, בידוע שאין לו גואלין.

כח. תוספות שם

ועוד משכחת לה שיש לו ממון לקטן כגון שירש את אביו קודם שנתגייר כדאמרינן בפ"ק דקידושין (דף יח.) דעובד כוכבים יורש את אביו דבר תורה שנא' כי ירושה לעשו נתתי את הר שער אי נמי במעשה ידיו דמלאכתו ושכר טרחו שלו מדאורייתא.

כט. רמב"ם הלכות תרומות פרק ב הלכה יא

וכן ההפקר פטור מן התרומה ומן המעשרות, ואפילו הפקירו העכו"ם לו, אבל הזורע שדה הפקר חייב בתרומה ומעשרות.

ל. רדב"ז שם

אבל הזורע שדה הפקר וכו'. הטעם שאין חיוב מעשרות אלא מן התבואה והתבואה אינה הפקר:

לא. תלמוד בבלי גיטין כב:

מתני'. הכל כשרין לכתוב את הגט, אפי' חרש, שוטה וקטן. האשה כותבת את גיטה, והאיש כותב את שוברו, שאין קיום הגט אלא בחותמיו. גמ'. והא לאו בני דיעה נינהו! אמר רב הונא: והוא שהיה גדול עומד על גביו.

לב. תלמוד בבלי נדרים סה:

מתני'. פותחין לאדם בכתובת אשתו. ומעשה באחד שנדר מאשתו הנאה והיתה כתובתה ת' דינרים, ובא לפני ר"ע, וחייבו ליתן לה כתובתה. אמר לו: רבי, ח' מאות דינרין הניח אבא, נטל אחי ד' מאות ואני ד' מאות, לא דיה שתטול היא מאתים ואני מאתים? א"ל ר"ע: אפי' אתה מוכר שער ראשך אתה נותן לה כתובתה. אמר לו: אילו הייתי יודע שהוא כן לא הייתי נודר, והתירה רבי עקיבא.

גמ'. מטלטלי מי משתעבדי לכתובה? אמר אביי: קרקע שוה ח' מאות דינר. והקתני שער ראשו, ושער ראשו מטלטלי הוא! ה"ק: אפי' אתה מוכר שער ראשך ואוכל